

Παιχνίδι υβριδικής μυθοπλασίας

Ο Νίκος Αμανίτης αναμειγνύει τεκμήρια, ιστοριογραφία και λογοτεχνία με επίκεντρο έναν φασματικό επιβάτη του «Ματαρόα»

Του Βαγγέλη Χατζηβασιλείου

Το βιβλίο του Νίκου Αμανίτη έρχεται μετά το ανανεωμένο ιστορικό μυθιστόρημα και την πρωτοποριακή ιστορική μεταμυθοπλασία όπως έχουν καταγραφεί κατά τη διάρκεια της μακράς μεταπολιτευτικής περιόδου, ανήκοντας σε μια μόλις αναδεικνυόμενη τάση. Μιλώ για μυθιστορήματα, νουβέλες ή και για ακατάτακτα ειδολογικώς πεζά που δουλεύουν σε μια σαφώς καινούργια γραμμή με την ιστορική τους ύλη. Ο Αμανίτης υιοθετεί τις παραδοχές της ιστορικής μεταμυθοπλασίας, υπονομεύοντας την αντικειμενικότητα της αλήθειας και σπάζοντας την ιδέα του οιοιδήποτε αφηγήματος για το παρελθόν σε θραύσματα χρόνου (ποικίλα εμπρός και πίσω) και χώρου (κατά καιρούς στάσεις, ανάλογα με τις εκάστοτε απαιτήσεις της δράσης, στη Γαλλία, στις ΗΠΑ και στην Ελλάδα). Παιζει, παρ' όλα αυτά, ένα νεότευκτο παιχνίδι με τον τρόπο συνάρθρωσης των τεκμηρίων και της μυθοπλαστικής περιβολής τους – προς την κατεύθυνση ενός περίπλοκου docufiction.

Κεντρικό εύρημα, ένα είδος ερωτικής επιστολής και ταυτοχρόνως πολιτικού ημερολογίου της καθημερινότητας στην Κατοχή, που λειτουργεί ως μνημονικός πόρος του άγνωστου ζωγράφου (πλην πραγματικού προσώπου), του Νίκου Μπαλόγιαννη. Κι έχουμε εδώ αμέσως ένα μυθιστορηματικής λειτουργίας αρχείο, μια αυτομυθοπλασία η οποία εκθέτει την περιπέτεια του συγγραφέα ως ερευνητή, μια παρατεταμένη ερωτική εξομολόγηση, συνδεδεμένη με την εγρήγορση της μνήμης, χωρίς, ωστόσο, σπαρξικάρδια αισθήματα, το ιστορικό πλοίο «Ματαρόα» φορτωμένο με καλλιτέχνες και διανοούμενους που έφυγαν από την Ελλάδα του Εμφυλίου, μεταφορά σωτήριας εξόδου μα και τραύμα απώλειας για τον περίπου ανώνυμο ήρωα καθώς και για όσους σβήστηκαν ή αφανίστηκαν από κάθε ατομικό και συλλογικό αποθετήριο.

Συνοψίζω μυθιστορηματικές παραμέτρους: σχολιασμένη έκδοση του ημερολογίου, ερευνητική αφήγηση του συγγραφέα, ιστορικά τεκμήρια, μετακειμενικές σημειώσεις και παρεμβάσεις, παρεμβολή με αποσπάσματα μαρτυριών και λογοτεχνικών έργων ευρέος φάσματος, πρωταγωνιστής ανάμεσα σε δύο πόλεις (Αθήνα - Παρίσι), σε δύο εποχές (πριν και μετά τον πόλεμο) και σε δύο ζωές (την πραγματική και την ερωτική φαντασική). Επίσης, πρωταγωνιστής - ζωντανό φάντασμα (η απουσία του από την ελληνική βιβλιογραφία), μεταπολεμική διασπορά των καλλιτεχνών, ελληνική πολιτισμική ιστορία από τα τέλη της δεκαετίας του 1920 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1960, συν μια υπερβάλλουσα πυκνότητα πληροφοριών, που κάποτε ίσως

Ο Νίκος Αμανίτης σπάει την ιδέα του οιοδήποτε αφηγήματος για το παρελθόν σε θραύσματα χρόνου και χώρου

ΝΙΚΟΣ ΑΜΑΝΙΤΗΣ
Ο αγνοούμενος του Ματαρόα
Εκδόσεις Μετάιχμιο, 2025,
σελ. 672,
τιμή 19,90 ευρώ

ανατρέπει την ισόρροπη κατανομή μεταξύ πραγματικού και επινοημένου.

Σκέφτομαι τις μαρτυρίες για το «Ματαρόα» του *Καστοριάδη*, του *Αζελού*, του *Παπαϊωάννου*. Οι μαρτυρίες των επιβατών του «Ματαρόα» είναι κείμενα πρωτίστως αυτοβιογραφικά και εμπειρίες της φυγής. Ο Αμανίτης είναι η εμπειρία της λήθης. Συγκριτικά με τον *Θανάση Βαλτινό* και τα ντοκουμέντα του προκειμένου να ανασυνθέσει τη συλλογική ιστορία, ο Αμανίτης καταφεύγει στα ντοκουμέντα για να απεικονίσει μια ατομική ιστορία χωρίς ίχνη, κατασκευάζοντας μια μονοφωνία που διακόπτεται καταστροφικά για τον ήρωα. Ως προς τον Μισέλ Φάις, που γράφει διά μέσου τεκμηρίων και ψευδοτεκμηρίων για απόντες, σιωπές και φαντάσματα, ο Αμανίτης θα διερευνήσει τη σιωπή.

Καταλήγω με την πεποίθηση πως *Ο αγνοούμενος του Ματαρόα* μάς συστήνεται ως ένα εξαιρετικά γόνιμο υβρίδιο, που ανοίγει δρόμους στη συμπόρευση λογοτεχνίας, τεκμηρίων, ιστοριογραφίας και Ιστορίας προς ένα ανοικτό και, θα έλεγα, ολόφρεσκο και άκρως δυναμικό σύμπλεγμα.

“

Κεντρικό εύρημα είναι ένα είδος ερωτικής επιστολής και ταυτοχρόνως πολιτικού ημερολογίου της καθημερινότητας στην Κατοχή